

سوال

(731) قرآن مجید میں کتنی آیات درج ہیں جو منسوخ ہو چکی ہیں؟

جواب

السلام علیکم ورحمۃ اللہ وبرکاتہ

قرآن مجید میں کتنی آیات درج ہیں جو منسوخ ہو چکی ہیں؟ وہ کون کون سی آیات ہیں اور کن کن آیات سے منسوخ ہوئی ہیں۔ تفصیل درج فرمائیجئے؟ (محمد یونس شاکر، نوشہرہ ورکاں)

الجواب بعون الوهاب بشرط صحیحہ السؤال

و علیکم السلام ورحمۃ اللہ وبرکاتہ
الحمد للہ، والصلوة والسلام علی رسول اللہ، أما بعد!

شاہ ولی اللہ کی کتاب ”الفوز الکبیر“ اور امام سیوطی کی کتاب ”الاتقان“ میں ان چیزوں کی تفصیل موجود ہے، ان کو دیکھ لیں یہ مکتوب اس تفصیل کا متحمل نہیں۔
[”امام سیوطی کی کتاب الاتقان فی علوم القرآن میں منسوخ آیات کی تعداد 20 میں ہے اور وہ درج ذیل ہیں :

منسوخ آیات

ناسخ آیات

سورۃ البقرۃ:

(۱) آیت : ۱۸۰

ناسخ ہے وراثت والی آیت یا حدیث لا وصیہ لوارث یا لاجماع

(۲) آیت : ۱۸۳

آیت : ۱۸۵

(۳) آیت : ۱۸۶

آیت : ۱۸۳

(۴) آیت: ۲۱۷

سورة التوبہ سے آیت: ۳۶

(۵) آیت: ۲۴۰

آیت: ۲۳۲

(۶) آیت: ۲۸۳

آیت: ۲۸۶

(۷) آیت: ۱۱۵

آیت: ۱۴۹

سورة آل عمران:

(۸) آیت: ۱۰۲

سورة التباہن سے آیت: ۱۶

سورة النساء:

(۹) آیت: ۳۳

سورة الانفال آیت: ۷۵

(۱۰) آیت: ۱۵

سورة النور آیت: ۲

سورة المائدہ:

(۱۱) آیت: ۲

حرمت والے مہینہ میں قتال کے جائز ہونے سے۔

(۱۲) آیت: ۳۲

آیت: ۴۹

(۱۳) آیت : ۱۰۶

سورة الطلاق آیت : ۲

سورة الانفال :

(۱۳) آیت : ۶۵

آیت : ۶۶

سورة التوبة :

(۱۵) آیت : ۴۱

سورة النور، آیت : ۶۱... سورة التوبة، آیت : ۹۱... سورة التوبة، آیت : ۱۲۲

سورة النور :

(۱۶) آیت : ۳

آیت : ۳۲

سورة الاحزاب :

(۱۷) آیت : ۵۲

آیت : ۵۰

سورة المجادلة :

(۱۸) آیت : ۱۲

آیت : ۱۳

سورة الممتحنة :

(۱۹) آیت : ۱۱

اس کی ناسخ قتل والی آیات یا نقیمت والی آیات ہیں۔

سورة المزمل :

(۲۰) المزل: ۲

اسی سورت کے آخری حصہ سے منسوخ ہے۔

شاہ ولی اللہ کی کتاب "الفوز الکبیر" میں صرف پانچ آیات کو منسوخ کہا گیا ہے، جو درج ذیل ہیں:

گزشتہ (۲۰) میں آیات سے نمبر: (۱)، (۵)، (۱۳)، (۱۴)، (۱۸)۔

۳۰ ۲ ۲۲۲ھ

قرآن وحدیث کی روشنی میں احکام ومسائل

جلد 02 ص 727

محدث فتویٰ